József Attila németül

***Báthori Csaba** a 2005-ös József Attila-centenáriumra több évi munkával lefordította németre a költő egész lírai életművét. Az anyagból 2005 februárjában a zürichi Ammann-kiadó gondozásában egy vaskos kötetben bő válogatás jelent meg (a kötet jó ötszáz oldalon adja keresztmetszetét József Attila költészetének). A gyönyörű kiállítású könyv 2005 tavaszán két hónapig a német ún. Bestenliste könyvei közt szerepelt (ez a „legjobbak listája" a hónap 10 legjobb könyvét jelzi, és összeállításában a német nyelvterület kiváló kritikusai vesznek részt). Egon Ammann, a svájci kiadó, aki évtiezedeken át keresett fordítót kedvenc magyar költőjének fordítására, végül a kilencvenes évek második felében jutott oda, hogy megbízza Báthori Csabát az anyag elkészítésével. Egon Ammann azóta meghalt, kiadójának munkáját a Fischer Verlag folytatja. Mi most ebből a németnyelvű anyagból mutatunk egy darabot, ízelítőnek, a* Nagyon fáj *című költemény magyar és német változatának közlésével.*

Nagyon fáj

Kivül-belől
leselkedő halál elől
(mint lukba megriadt egérke)

amíg hevülsz,
az asszonyhoz ugy menekülsz,
hogy óvjon karja, öle, térde.

Nemcsak a lágy,
meleg öl csal, nemcsak a vágy,
de odataszit a muszáj is -

ezért ölel
minden, ami asszonyra lel,
mig el nem fehérül a száj is.

Kettős teher
s kettős kincs, hogy szeretni kell.
Ki szeret s párra nem találhat,

oly hontalan,
mint amilyen gyámoltalan
a szükségét végző vadállat.

Nincsen egyéb
menedékünk; a kés hegyét
bár anyádnak szegezd, te bátor!

És lásd, akadt
nő, ki érti e szavakat,
de mégis ellökött magától.

Nincsen helyem
így, élők közt. Zúg a fejem,
gondom s fájdalmam kicifrázva;

mint a gyerek
kezében a csörgő csereg,
ha magára hagyottan rázza.

Mit kellene
tenni érte és ellene?
Nem szégyenlem, ha kitalálom,

hisz kitaszit
a világ így is olyat, akit
kábít a nap, rettent az álom.

A kultura
ugy hull le rólam, mint ruha
másról a boldog szerelemben -

de az hol áll,
hogy nézze, mint dobál halál
s még egyedül kelljen szenvednem?

A csecsemő
is szenvedi, ha szül a nő.
Páros kínt enyhíthet alázat.

De énnekem
pénzt hoz fájdalmas énekem
s hozzám szegődik a gyalázat.

Segítsetek!
Ti kisfiuk, a szemetek
pattanjon meg ott, ő ahol jár.

Ártatlanok,
csizmák alatt sikongjatok
és mondjátok neki: Nagyon fáj.

Ti hű ebek,
kerék alá kerüljetek
s ugassátok neki: Nagyon fáj.

Nők, terhetek
viselők, elvetéljetek
és sirjátok neki: Nagyon fáj.

Ép emberek,
bukjatok, összetörjetek
s motyogjátok neki: Nagyon fáj.

Ti férfiak,
egymást megtépve nő miatt,
ne hallgassátok el: Nagyon fáj.

Lovak, bikák,
kiket, hogy húzzatok igát,
herélnek, rijjátok: Nagyon fáj.

Néma halak,
horgot kapjatok jég alatt
és tátogjatok rá: Nagyon fáj.

Elevenek,
minden, mi kíntól megremeg,
égjen, hol laktok, kert, vadon táj -

s ágya körül,
üszkösen, ha elszenderül,
vakogjatok velem: Nagyon fáj.

Hallja, mig él.
Azt tagadta meg, amit ér.
Elvonta puszta kénye végett

kivül-belől
menekülő élő elől
a legutolsó menedéket.

Es schmerzt

Vom Schleicher Tod
erlauscht, draußen-innen bedroht
(wie Mäuschen, scheu, ins Loch, die armen) -

du fliehst erglimmt
zur Frau hin, daß sie dich umnimmt,
beschützt im Schoß, mit Knie, mit Armen.

Dich drängt nicht bloß
Begehr, dich lockt warm-linder Schoß:
das Muß will mit, dich stoßen, stecken -

deshalb vereint
sich alles, was frauensüchtig keimt -
erbleichten Munds, bis ans Verrecken!

Zweifache Last,
zweifacher Schatz der Liebe Rast.
Wer liebt - verargt doch, paarlos, irre -,

der west verletzt,
wie - unbeschirmt, allausgesetzt -
in der Notdurft die wilde Tiere.

Es gibt sonst nichts,
keine Fluchtstatt! Wetz Messer, spitz
es gegen Mutter gar, - gestochen!

Sieh doch: es fand
sich gar die Frau, die das verstand -
verstoßen hat dich doch, gebrochen!

Bin um, entgrenzt
Lebendigem - mein Kummer glänzt -,
mein Leid umdröhnt, bin bunt gerüttelt:

so schwingt ein Kind
die Klapper, lärm- und sturmgesinnt,
wenn es sie jäh verlassen, schüttelt.

Was soll ich, wie
noch tun gegen und wider sie?
Wär nicht beschämt, wenn ich´s erfände -

den stößt die Welt
eh fort, den die Sonne vergällt
und den erschrickt der Träume Strenge.

Die Kultur fällt
von mir, wie anderen das Kleid
in der reinsten, lautersten Liebe -

aber wo steht,
daß sie sieht, wenn mich Tod bewirft
und wenn ich allereinzeln leide?

Der Säugling wird
stets mitgequält bei der Geburt.
Zwillingsschmerzen kann Demut lindern.

Doch mir bringt Geld
mein Leidgesang, - zu mir gesellt
sich Schande, Schmach, Beschämung, Hindern ...

Ihr Knaben, fleht!
Überall, wo sie kommt und geht,
zerplatze euer Aug, seid fertig!

O, wimmert, schreit
unter Stiefeln, die ihr unschuld seid -
und werft ihr knirschend hin: Es schmerzt mich.

Du treuer Hund,
fall unter die Räder wie Schund -

und bell ihr winselnd hin: Es schmerzt mich.

Ihr Frauen, erschwert,
bringt lauter Tote zur Welt -
und weint abortierend: Es schmerzt mich.

Ihr Menschen, die
ihr noch heil seid, fallt in die Knie,
gebrochen, und stammelt: Es schmerzt mich.

Ihr Männer all,
wegen Weibern entzweit, Krawall
erheischend, verschweigt nicht: Es schmerzt mich.

Du Pferd, du Stier,
fürs Joch längst gnadenlos kastriert -
heult verletzt, erniedrigt: Es schmerzt mich.

Du stummer Fisch,
verschling den Haken gierig, frisch -
sperr auf den Mund und klaff: Es schmerzt mich.

Alles, was lebt,
was von der Höllenqual erbebt,
soll brennen schmorend, flammend, schwelend -

und um ihr Bett,
wenn sie schon schläft, brandig, versengt
mit mir rasseln: Ich leide elend.

Solls hören, solang sie währt.
Was sie wert ist, hat sie mir verwehrt.
Entzogen - schier willkürlich, weiß-kalt -

dem Lebenden,
draußen und innen Flüchtenden,
die allerallerletzte Fluchtstatt.

Báthori Csaba fordítása